

ISLAND – JOBSHADOWING I
REYKJAVIK 13-19.9.2015

EVA-LOTTA REHNMAN

© Lotta Rehnman

ISLAND – tomtarnas och trollens land?

”Vet du vad?”, frågade plötsligt den amerikanske journalisten, som satt bredvid mig i bussen på väg tillbaka till Reykjavik från det varma källparadiset Blue Lagoon.

”Hela Island har bara en befolkning på 327.000 personer och det finns ändå 4 heltidsanställda professorer på universitetet som forskar i tomtar och troll”. ”Helt otroligt” sade hon skrattande och jag kunde inte annat än hålla med!

Island är unikt på många sätt. Här bor verkligen tomtar och troll i en väldigt speciell natur. Här finns massor med varma källor, geysirs och vulkaner. Vulkanen Eyafjallajökull blev ju mycket känd år 2010 när hon bestämde sig för att ha ett ”litet utbrott” och alla flygplatser i Europa och Nordamerika var tvungna att hålla stängt i flera dagar pga askmolnet som drog över stora delar av världen.

Islänningarna blev olyckliga för de tänkte att nu hade de igen en katastrof som leder till att turisterna överger dem. Det gick tvärtom! Alla blev intresserade av denna konstiga, men vackra ö mitt i Atlanten, som kan ha fyra årstider på samma dag. Eyafjallajökull hjälpte de facto till att turismen har ökat

explosionsartat under de senaste åren. I år beräknar man med att ca 1,4 milj turister kommer att besöka landet. Utvecklingen har dock gått så fort att Island inte riktigt hunnit med att bygga ut infrastrukturen för att kunna ta emot så mycket folk på en gång, men det är på gångs.

Vulkanutbrottet var ju inte första katastrofen utan den större katastrofen skedde år 2008 då landet bokstavligen gick i konkurs. Företag och vanligt folk mistade sina förmögenheter och många välutbildade flyttade utomlands istället för att jobba och skapa sig ett liv i ett stabilare land. Idag skulle dessa personer behövas igen på Island. Det är en exceptionellt låg arbetslöshet på Island och man har stor brist på yrkesutbildat folk. Och det är specifikt medarbetare med yrkesutbildning som skulle behövas och inte akademiskt utbildade. Island har en kultur där familjerna ännu önskar att barnen skall utbildas akademiskt, dvs gå ett gymnasium för att sedan fortsätta studera på universitet. Det finns ett överbud av jurister, ekonomer och läkare, när det skulle behövas elektriker, frisörer, kontorsarbetare och vvs:are. Yrkesinstituten har stora utmaningar att locka studerande till sig pga denna kultur.

Målet med jobshadowing-projektet i Reykjavik:

- Bekanta mig med lärlingsprogram och inläring i arbete
- Bekanta mig med e-learning-system på universitet

IDAN, är en organisation, som jobbar med att förbättra arbetssituationen för företag, anställda och arbetssökande inom bil-, bygg, metallindustrin samt inom tryckeri, mat- och restaurangbranschen. Sedan Idan inledde sin verksamhet 2006 har man på ett bättre sätt lyckats effektivisera lärlingsverksamheten samt inläring i arbete-perioderna inom yrkesutbildning. Skolorna har sällan själva hand om t.ex. inläring i arbete, utan Idan hjälper till med kontakterna till olika företag. Företagen anställer nämligen praktikanter under praktiktiden och de får då också lön för sitt arbete. Detta pga att skolorna inte har försäkringar för sina studerande på samma sätt som vi har för våra studerande i Finland.

Vid mitt besök på Idan hade jag förmånen att få träffa flera intressanta personer som kunde berätta om sitt arbete på organisationen. Helen Willimasdottir Gray ansvarade för forskningen inom organisationen. Ingi Rafn Olafsson jobbade för att utveckla kontakterna till tryckeribranschen. Arnar Thorsteinsson jobbade som handledare och hans specialprojekt för tillfället var att bygga en hemsida med information om olika yrken. Denna hemsida skall hjälpa studiehandledarna på grundskolorna att sälja in och informera om yrkesstudiealternativ. Vore viktigt att locka så många som möjligt att studera på yrkesskolor eftersom det är stor brist på medarbetare inom yrkesbranscherna. På vuxensidan hjälper Idan även akademiskt utbildade personer, som är utan jobb, att utbilda sig på nytt till ett yrkesarbete istället. Pga den starka akademiska kulturen har många människor kanske studerat på ett universitet utan att egentligen själv vilja det. Föräldrarnas önskan om en "god akademisk utbildning" för sitt barn har styrt i bakgrunden.

Vid mitt besök kunde vi jämföra det isländska och finländska systemet vad gäller läroavtal och inläring i arbete och vid jämförelse så kan jag lugnt konstatera att vi i Finland är mycket strukturerade och har en stark grundtanke i allt arbete vi gör på skolorna. Island har en ännu en god bit att gå för att nå samma nivå som vi står på vad gäller yrkesutbildning.

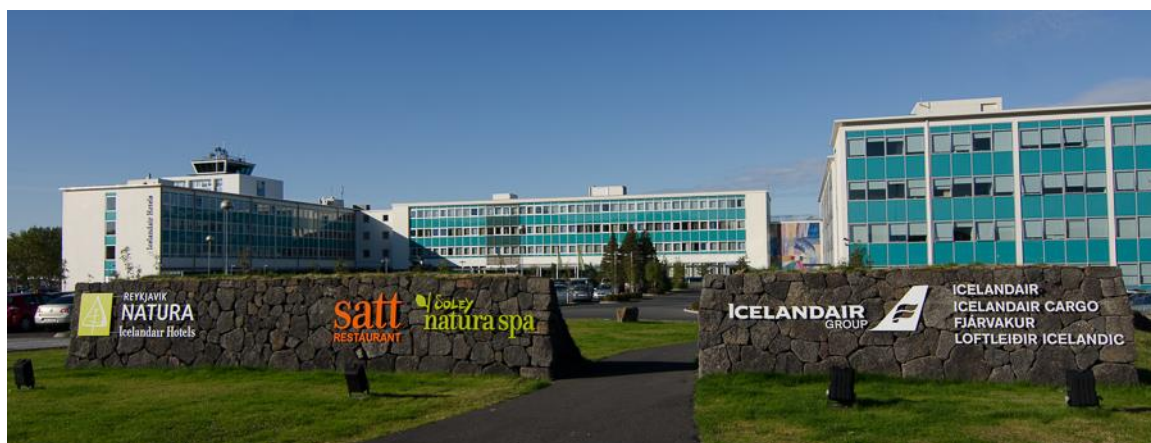
Utmaningen på Island är alltså att stärka yrkesutbildningen men också stärka samarbetet mellan Idan och yrkesskolorna. Jag förstod att problemet för Idan är ofta att skolorna inte riktigt har koll på studerandes personliga studieplaner och kan signalera när studerande skall ut på inläring i arbete. Då skolorna inte heller har ansvar för praktikbiten, struntar de lite i att samarbeta och försöka utveckla den biten. T.ex. kunde många studerande bli hängande utan examen långa tider för att man inte kunnat hitta passliga IA-platser till dem.

Fördelen med det isländska systemet är ju att studerande får lön för sitt arbete under praktikperioder, vilket säkert motiverar dem flera branscher svårt att erbjuda frissor, guldsmeder och andra

till att jobba väl. På samma gång har praktikplatser exempelvis fotografer, "kreativa" yrken.

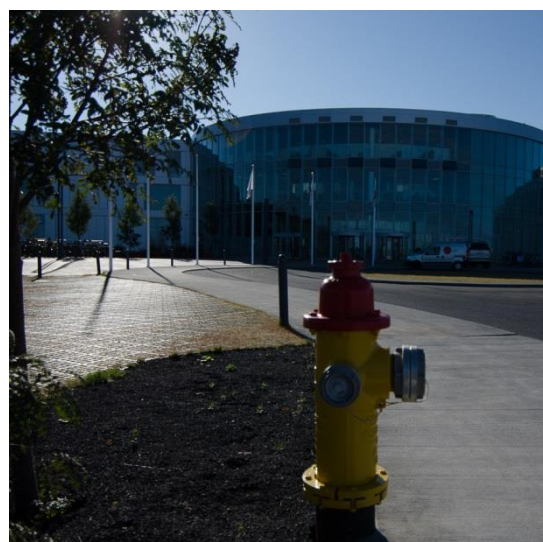
Företagsbesök på Hotel Natura / Iceland Air

För att säkra en stabil tillgång av goda medarbetare har många företag startat upp egna lärlingsprogram. Iceland Air äger många hotell på Island och de behöver ständigt bl.a yrkeskunniga kockar, servitörer, receptionister och kontorsarbetare. Jag besökte ett av hotellen, Hotel Natura, där jag träffade Björk Oskarsdottir, som fungerar som restaurangchef samt en person som är anställd för att handleda studerande på kedjans alla hotell. Hon stöder upp jobbet på hotellen, men har även kontakten till yrkesskolorna eftersom studeranden behöver avklara en del av studierna på en skola. För tillfället hade hotellkedjan inom Iceland Air ca 40 personer inom sitt lärlingsprogram. Företaget har märkt att detta är ett bra sätt att locka nya medarbetare och samtidigt erbjuda dem god utbildning. De kan också erbjuda praktikplatser för ex. våra studerande som vill göra inläring i arbete på ett hotell på Island.

Reykjavik University

På universitet finns alltså professorerna som forskar i tomtar och troll, men mitt mål med besöket på det privata universitet i Reykjavik denna gång var att få goda tips på hur man kunde föra in mera e-learning på studieprogrammet. Jag diskuterade med representanter för businessutbildningen, it-utbildningen samt den preliminära förberedande utbildningen (ex. personer som har "endast" yrkesutbildning eller avbrutna studier bakom sig behöver gå denna utbildning för att alls kunna inleda universitetsstudier). Asrun Mattiasdottir fungerade som värdinna för mitt besök och hon har i tiderna varit med och byggt upp systemet med e-learning på universitetet. De hade även en egen inlärningsplattform som nu dock blivit föråldrad och behöver förnyas. IT-utbildningen håller på, som projekt tillsammans med sina studerande, att programmera en ny inlärningsplattform. Universitet kommer alltså inte att köpa ett befintligt system. På Island har de precis samma utmaningar som vi har i Finland. En del av lärarna har haft svårt att ta till sig ett nytt sätt, en ny metod att undervisa. Vissa har t.o.m vägrat att anamma e-learning. Den andra större utmaningen är att det har visat sig att avbrotten är stora bland de studerande som inleder e-kurser eller stor andel av studiearbete på distans. Det krävs ju en stor självdisciplin att kunna bedriva studier endast via e-learning och det är mycket få personer som har den starka självdisciplinen som behövs. Avdelningen för den preliminära förberedande utbildningen har haft all sin utbildning på distans och uppbyggd på e-learning plattform. Detta för att studerande

skall kunna ha heltidsjobb och bedriva studier hemifrån. Men, fr.o.m detta år kommer alla studier att ske som närstudier istället. Det visade sig nämligen att systemet fungerade inte. Studerande klarade av de första grundkurserna, men ju längre tiden gick och ju svårare kurserna blev hoppade studerande av. Självdisciplinen räckte inte till tyvärr. För att undvika så stora avbrottsiffror väljer man alltså att bygga systemet kring närstudier i stället i fortsättningen.

It-utbildningen jobbar delvis med e-kurser och delvis med närstudiekurser. T.ex. bandas alla föreläsningar och läggs in på plattformen så att en studerande som missat föreläsningen kan ta del av den på nätet istället. Detta kräver dock att föreläsningarna inte är så långa och att det inte sker större avbrott i föreläsningen. Föreläsningar hålls skilt och programmeringsworkshopar där studerande får handledning och hjälp i praktiska programmeringsuppgifter hålls skilt. Workshoparna bandas inte.

På handelsutbildningen anser man att det är lite svårare att banda föreläsningar i realtid eftersom business-studerande i sig själva är mera diskuterande och sociala än kanske programmeringsnördar, som de skämtsamt sade. De känner att de behöver banda in ett föreläsningmaterial skilt ifrån själva föreläsningstillfället i så fall, eftersom avbrotten är flera och det föds flera spontana diskussioner på lektionerna.

Min reflektion kring e-learning förblir detsamma, dvs jag tror på e-learning som ett komplement till närstudier, men tyvärr stärker Islands erfarenhet av stora avbrott i helhetliga distansstudier min tanke om att allt inte kan göras på nätet. Dock gillar jag tanken om att banda in korta föreläsningar eller för att visa korta praktiska arbetsmoment (ex. hur man bokför något moment, hur man programmerar någon kod, hur man lägger in en ny anställd i lönesystemet, eller hur man räknar ut ett matematikal eller lär sig ett nytt program osv, osv). Då kan studerande alltid gå tillbaka till det bandade materialet ifall något blev oklart och den vägen ansvara för sin egen inläring. Flipped classroom är också en metod vi kanske borde prova på mera. Studerande kollar själv teorin och så handleder läraren istället då det gäller praktiska uppgifter som skall ske lektionstid.

Jag gillar vårt eget system Itslearning mera och mera (jämfört med Fronter) då jag nu bygger in mina delmål i systemet. Det är klart och tydligt och det finns många intressanta funktioner som underlättar undervisningen och även inläringen. Redan det att studerande i realtid kan besvara frågor på sina mobiltelefoner i klassrummet gör att jag som lärare aktiverar dem att göra saker och ting. Ingen kan längre "slinka undan" och bara tycka att den har gjort grejer fast den inte kanske gjort något ;-)

Jag har informerat mitt eget lärarlag om erfarenheterna från Island och tackar också dig för att du läste min reserapport. Jag riktar även ett tack till alla som varit inblandade till att jag fått möjligheten att göra denna studieresa. Det känns alltid som ett lyft i ens egen arbetsbild att få ta del av hur andra skolor eller länder gör inom sina utbildningssystem. Intressant att få egna nya idéer men samtidigt då man jämför system få en bekräftelse på att vi nog gör bra saker vid Axxell och i Finland. Det är roligt att kunna konstatera och få bekräftelse varför Finland är ledande i världen inom utbildning överlag!

Inom jobshadowing och studieresor är det även viktigt att ha ett kulturellt inslag och bekanta sig med kulturen och landet man befinner sig. Nedan ett litet urval av mina fotografier från Islandsresan som officiellt gick av stapeln 13 – 19.9.2015.

